

S'HA DE CANVIAR DE SISTEMA

NAOMI KLEIN

Montreal, Canadà

“Que em convidessin al Vaticà em va sorprendre completament. Atesos els atacs provinents del Partit Republicà entorn del tema del canvi climàtic i atesos els interessos que hi ha rere el negoci dels combustibles fòssils als EUA, va ser una decisió particularment valenta convidar-me”, va comentar l'escriptora canadenca Naomi Klein als periodistes presents a l'esdeveniment celebrat al Vaticà per comentar l'encíclica *Laudato Si'* del Papa Francesc. Resumim les seves paraules en aquesta ocasió.

Vull expressar el meu més sincer agraïment al Consell Pontifici per a la Justícia i la Pau i a CIDSE per rebre'ns aquí i per haver-nos convocat a aquesta reunió de la que tant n'espero. És també per a mi un honor ser aquí per donar suport i celebrar la publicació d'aquesta històrica encíclica papal.

Aquesta encíclica també em parla a mi

Al començament de la *Laudato Si'* el Papa Francesc diu que no adreça aquest text només al món catòlic, sinó a *cada persona que habita aquest planeta*. Vull dir-vos que, per descomptat, a mi, una jueva laica i feminista, que va quedar ben sorpresa quan la van convidar al Vaticà, també em parla aquest text.

“No som Déu” declara l'encíclica. Tots els éssers humans ho hem sabut en algun moment. Però des de fa uns 400 anys els vertiginosos avenços científics van fer creure a alguns que ja estàvem a punt de saber tot allò que s'havia de saber sobre la Terra i que això ens convertiria en *amos i senyors de la Natura*, recordant aquella memorable frase de René Descartes. Que arribéssim a ser-ho, deien, era el que Déu sempre havia volgut.

Aquesta idea es va mantenir molt de temps. Fins que avenços posteriors de la Ciència ens van ensenyar quelcom molt diferent. Mentre cremàvem quantitats cada vegada més grans de combustibles fòssils, convençuts que amb els nostres vaixells carregats de mercaderies i els nostres jets supersònics travessàvem el món com si fóssim déus, els gasos d'efecte

hivernacle s'acumulaven a l'atmosfera atrapant cada vegada més quantitat de calor. Ara ja ens enfrontem a la realitat: no som ni amos ni senyors, i estem alliberant forces naturals molt més poderoses que nosaltres i que les nostres més enginyoses màquines. Encara tenim temps de salvar-nos, però només si abandonem el mite de la dominació i la senyoria i aprenem a treballar amb la Natura, respectant i aprofitant la seva intrínseca capacitat de renovació i regeneració.

Hi ha qui veu en aquesta interconnexió una humiliant minva de la seva categoria. Aquesta idea els resulta insuportable i, amb el recolzament actiu d'actors polítics finançats per empresaris dels combustibles fòssils, opten per negar la Ciència.

Malgrat tot, això ja està canviant a mesura que canvia el clima i és probable que canviarà més amb la publicació d'aquesta encíclica, que podria posar en greus problemes els polítics nord-americans que s'es-cuden en la Bíblia per oposar-se a les accions contra el canvi climàtic.

Hem arribat a un moment molt perillós

He passat les dues darreres setmanes llegint centenars de reaccions a l'encíclica. I encara que la resposta ha estat en general aclaparadorament positiva, he observat un argument comú en moltes de les crítiques: el Papa Francesc –diuen– pot estar encertat en els temes científics que planteja, fins i tot en els temes morals, però ha de deixar els temes econòmics i polítics als experts, que són els que entenen com els mercats poden resoldre amb eficàcia qualsevol problema.

Hi estic en total desacord. La veritat és una altra: hem arribat a un moment tan perillós en part perquè molts d'aquests experts econòmics ens han fallat omplint les seves poderoses habilitats tecnocràtiques sense saviesa. Han dissenyat models que donen un escandalosament escàs valor a la vida humana, sobretot a la vida dels pobres, i donen un enorme valor a la protecció dels beneficis empresarials i al creixement econòmic aconseguit a qualsevol cost.

Amb aquest deformat sistema de valors hem acabat amb mercats de carboni ineficaços, en lloc d'establir substancials impostos al carboni i augmentar les regalies als qui extreuen combustibles fòssils. I així hem arribat a l'objectiu de reduir en només 2 graus la temperatura global, malgrat que amb aquesta reducció podrien desaparèixer nacions senceres.

En un món on el benefici econòmic es posa sempre per davant de la gent i del planeta, l'economia climàtica té absolutament a veure amb l'ètica i la moral. Si estem d'acord en que posar en perill la vida a la Terra representa una crisi moral, aleshores això ens exigeix actuar.

Hora d'actuar

I actuar no significa pas deixar el futur a l'atzar o als cicles d'auge i caiguda del mercat. Actuar significa establir polítiques dirigides a *regular la quantitat de carboni que es pot extreure de la Terra*. Significa polítiques que ens condueixin a *emprar un cent per cent d'energies renovables les properes dues o tres dècades*, o com a molt tard a mitjans d'aquest segle. Significa *compartir l'ús dels béns comuns*, com ho és l'atmosfera, sobre la base de la justícia i l'equitat i no pas sobre la base de qui guanya s'ho emporta tot. Tampoc sobre la idea d'Ottmar Edenhofer, professor d'economia del canvi climàtic, quan afirma que "el poder fa el dret".

Aconseguir alhora clima estable i economia justa

Està sorgint acceleradament una nova mena de moviment climàtic que té en compte aquesta situació. Es basa en la veritat expressada de manera més valenta a l'encíclica: *l'actual sistema econòmic alimenta la crisi climàtica i, alhora, treballa activament per impedir que prenguem les mesures necessàries per evitar-la*.

L'actual moviment climàtic es basa en la convicció que per evitar que el canvi climàtic esdevingui incontrolable *necessitem un canvi de sistema*. I perquè l'actual sistema està alimentant també una desigualtat cada vegada més gran, davant d'aquest repte crucial tenim la possibilitat de resoldre alhora les múltiples crisis sobreposades. Un clima més estable i una economia justa ho podem aconseguir al mateix temps.

La consciència d'aquesta oportunitat està creixent.

Per això estem veient algunes aliances sorprenents, abans impensables, com per exemple que jo estigui al Vaticà i que també s'hi reunixin sindicats, organitzacions indígenes, comunitats de fe, grups ecologistes i científics treballant més estretament que mai abans. En aquestes coalicions no estem pas d'acord en tot ni molt menys. Però tots entenem que els reptes són tan grans, el temps tan curt i la tasca tan immensa, que no ens podem permetre el luxe que les diferències ens divideixin.

Difícil però no impossible

No hem d'abandonar la idea que encara hi ha temps per apartar-nos de la perillosa ruta en la qual estem, la que ens està conduint no pas a 2 graus més d'escalfament, sinó a 4. De fet, podríem aconseguir mantenir l'escalfament per sota d'1,5 graus si aquesta fos la nostra prioritat col·lectiva.

Sens dubte seria difícil, com ho fou el racionalment i la reconversió industrial que es va haver de fer en temps de guerra. Seria una meta tan ambiciosa com ho van ser els programes d'obres públiques i contra la pobresa que es van posar en marxa en temps de la Gran Depressió i la Segona Guerra Mundial.

Però difícil no és pas el mateix que impossible. Seria una claudicació covarda rendir-se davant d'un repte que salvaria moltes vides i evitaria tants de patiments simplement perquè és difícil i costós i perquè requereix sacrificis dels que tenim tant, que podem sobreviure amb menys. No hi ha en el món cost-benefici capaç de justificar aital covardia.

Poesia però amb valentia

L'encíclica em va sorprendre per la seva valentia i també per la seva poesia. El text és una meravella combinació del llenguatge del sentit comú i del llenguatge poètic, en un text commovedor que parla al cor... La Santa Seu no s'està deixant intimidar, sabent com sap que dir veritats poderoses provoca a enemics poderosos. Vivim en un temps en què manca braó polític. Estem acostumats a veure els polítics fer marxa enrere a la primera senyal de controvèrsia. Per això, tant el dir veritats controvertides com el no retractar-se quan les qüestionen poderosos interessos creats és quelcom molt novedós a l'escenari polític i molt necessari en la realitat que estem vivint.

